

A mű és fogadtatása

Eörsi István

tárcanovellái hetente
jelennek meg
mellékletünkben

Dr. Noha egy ezüstös színű, három méter átmérőjű lehetővékony fémgömbre két évig tartó munkával rákarcolta a Föld összes vasútvonalát és vízi útjait. Ez utóbbiakat halványkékre festette, a különlegesen gyors expresszvonatok nyomvonalát pedig feketére. Az ipari vasutak sárga színt öltöttek, a síliftek pedig – mert ezeket is jelöltek – fehérre. Később a légi utakat is berajzolta, mélylila színnel. Aztán némi világító gázt eresztett a gömbbe, annyit, hogy tetszőleges magasságban derengjen odafenn a levegőben.

Munkáját roppant méretű műteremlakásában állította ki. A szobában lépcsőket és hágcsókat helyezett el, hogy a műélvezők felülről is megsejmelhessék alkotását. Ez minden várakozását felülmúlta: a szeszélyes, véletlenszerű, meg-megszakadó és újra nekilödulő, összefu-

tó és szétágazó színes vonalak hihetetlen szabadságot sugároztak, és – kitartó nézés után – egy változékony, át- meg átcsoportosítható rend lehetőségét szemléltették. Művét dr. Noha heteken át senkinek sem mutatta meg, mert élvezetét senkivel sem akarta megosztani. Aztán elhívta egy barátnőjét, aki némán körüljárta a műtermet, majd felmászott egy hágcsóra, ellökta magát a faltól, és hosszan lengedezett a gömb tetejének magasságában. „Ez az – mondta később, a vendéglőben –, most már nyilvánvaló, hogy mindig efféle vallomást vártam el magától.” „Maga szerint ez vallomás?” – kérdezte dr. Noha. Az asszony összehúzott szemmel végigmérte: „Tőlem kérde? Bolondnak néz?”

A következő héten dr. Noha meghívta a sajtó képviselőit, továbbá a különféle képzőművészeti szervezetek és akadé-

miák érdeklődő tagjait, hogy tekintsék meg művét. El is jöttek néhányan, hiszen dr. Noha távolról sem volt ismeretlen – igaz, nem képzőművészként, hanem elsősorban különként tartották számon. A happening mint a természet-tudományos kísérletek határesetek című ifjúkori tanulmányát egy ismeretlen tisztelője lefordította franciára – ez meg is jelent Sartre folyóiratában, a Les Temps Modernes-ben. Feltűnést keltettek rimes formában – pontosabban: makámában – írott könyvkritikái is, melyek egytől egyig azt vizsgálták, hogy a gondolati konvenciók miképpen tömínek el a szerzők eredetileg egészséges ihletének forrásait.

A kiállításról a tizenhat megjelent képzőművészeti kritikus közül összesen ketten írtak. Egyikük a „blöff-gömb” szó-

val jellemezte élményét, kollégája pedig arról értekezett, hogy roppant feltűnésvágyát dr. Noha a tartalom szűkösségével próbálja elleplezni. Dr. Noha felhívta már említett nőismerősét, beszámolt neki művének kritikai visszhangtalanságáról, majd felolvasta a két megjelent műbírálatot. „Elhatároztam – mondta a kagylóba –, hogy a saját nevemen írok egy elragadtatott bírálatot alkotásomról.” – „Szokatlan eljárás volna.” – „Igaz. De a műveknek igazságot kell szolgáltatni. És ha más nem teszi ezt, akkor rám hárul a feladat, hiszen az igazság érdekei fontosabbak, mint az illemszabályok.” – „Ez esetben azonban semmit sem kell tennie, hiszen a kritikai visszhang magát igazolja. Engedje meg, hogy gratuláljak.” – „Ugrat?” – Az asszony mosolygott, és dr. Noha szívét melegség járta át.